

KIIMINGIN –JÄÄLIN VESIENHOITOTOIMIKUNNAN KOKOUS 1/2016

Aika: 19.9.2016 klo 13

Paikka: Jäälänmaja, Jääli

Läsnä: Arto Lehto
Irmeli Ruokanen
Teemu Ulvi
Kari Kainua
Markku Vuolteenaho
Birger Ylisaukko-oja

Poissa: Hannu Salmi
Kari Tiri
Esko Pyky
Mikko Ukkola
Kyllikki Maaranto
Martti Väänänen
Pertti Vuolteenaho

Lisäksi paikalla olivat:

Otto Moilanen
Risto Piirainen
Riina Rahkila

1. Kokouksen avaus ja osanottajien toteaminen

Toimikunnan puheenjohtaja Birger Ylisaukko-oja toivotti osanottajat tervetulleiksi kokoukseen.

2. Edellisen kokouksen muistio

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin muutoksitta (Liite 1).

3. Jäälänjärven hoitokalastus

Otto Moilanen selosti kuluneen kesäkauden hoitokalastusta. Nousevia kutusärkiä pyydettiin Jäälinojasta kutuvaelluksen aikana yhdellä rysällä. Järven yläpäässä kalastettiin toisella rysällä. Kutusärkikalasaalis oli 1111 kg. Saaliista voitiin hyödyntää noin sata kiloa, mutta pääosa saaliista toimitettiin Ruskon jätekeskukseen.

Jomiset Oy on tehnyt kalastustutkimuksen kuluneena kesänä. Tuloksia on verrattu edelliseen vuonna 2011 tehtyyn tutkimukseen. Sitä ennen tutkimus on tehty vuonna 2005.

Tulokset osoittavat, että Jäälänjärven kalastorakenne on tasapainossa. Särkien osuus biomassasta, kun haukia ei oteta lukuun, on vajaa neljäsosa. Särkien lukumäärä on olennaisesti pienentynyt, ja nuorimmat ikäluokat puuttuvat lähes kokonaan. Ahventen osuus biomassasta on yli puolet. Ahventen koko on suurentunut, ja noin puolet ahvenista on yli 15 -senttisiä eli petokalakoossa. Muiden kuin kalastustutkimustietojen perusteella on tiedossa, että järvestä esiintyy hyvin myös haukea. Raportti toteaa, että petokaloja on sopivasti. Petokalakannan säilymistä varten raportti suosittelee verkkokalastuksen kieltämistä tai silmäkoon suurentamista 45 – 55 milliin.

Toimikunta oli tyytyväinen kalastustutkimuksen tuloksiin. Hoitokalastuksen jatkamista pidettiin kuitenkin tarpeellisena. Kalakannan rakenne tulisi tarkistaa kalastustutkimuksella kolmen vuoden välein. Käydyssä keskustelussa tuli esiin, että lahnan lisääntymistä tulisi rajoittaa vesienhoidollisin perustein.

4. Kokkohaarän lietteenpoistojärjestelmä

Kalamäen kosteikkoon rakennetusta lietteenpoistojärjestelmästä saatujen kokemusten perusteella Kokko-ojan haaraan päätettiin rakentaa vastaava järjestelmä. Hanke on toteutettu talvella 2016. Uusi lietteenpoistojärjestelmä sisältää lietteenkeruualtaan ja erillisen lietteen erotusaltaan. Lietteenkeruualtalla on otettu käyttöön 14. kesäkuuta. Altaaseen kertynyt liete poistettiin ensimmäisen kerran 14. syyskuuta. Kertymä oli huomattavan suuri ottaen huomioon lyhyen käyttöaikaajan. Teknisesti järjestely toimi erinomaisesti. Osa kokouksen osanottajista tutustui hankkeeseen maastossa.

5. Vesistön tila, vesienhoitotoimenpiteet ja niiden vaikuttavuus

Kalamäen ja Korteojan kosteikoiden vaikuttavuuden seuranta on jatkettu vesianalyysillä. Kiintoaine, väri, sameus ja pH on analysoitu kosteikoiden ylä- ja alapuolelta kuusi kertaa kesän aikana. Ravinteet, klorofylli ja rauta on tutkittu kolme kertaa. Näytteenoton ajankohdat on sovitettu niin, että virtausolot ovat olleet mahdollisimman stabiilit. Tutkimusohjelma on jatkunut samanlaisena kolme vuotta.

Tulosten mukaan typen liukoisten fraktioiden reduktiot ovat hyvin suuret. Tulos vastaa myös edellisten kesien havaintoja. Fosfaattifosforin osalta reduktio on pienempi mutta jokseenkin systemaattinen.

Fosfaattifosforin osalta on tullut esiin analyysiongelma. On käynyt ilmi, että tavanomainen menetelmä vapauttaa sitoutunutta fosfaattifosforia analysointivaiheessa, mikä yliarvioi fosfaattifosforin määrää. Todellisen määrän selvittäminen edellyttäisi näytteen suodattamista ennen analysointia.

Asiasta käytiin vilkas keskustelu. Todettiin, että ongelma ei ole aikaisemmin tullut yleisesti esiin. Tavanomaisen menetelmän katsottiin kuitenkin edustavan suhteellisesti fosfaattifosforin esiintymistä. Koska fosforia on joka tapauksessa vesistössä runsaasti, fosfaattifosforin ab-

soluuttinen määrä ei ole ratkaiseva, kun otetaan lisäksi huomioon, että järvestä sitoutunut fosfori voi muuttua liukoiseen muotoon hapettomuuden, pH:n muutoksen tai muun vastaavan vaihtelun seurauksena. Suositeltiin kuitenkin, että jatkossa fosfaattifosfori tutkittaisiin sekä tavanomaisella menetelmällä että suodattamalla. Ongelmaksi saattaa tulla lisäkustannus.

Tärkein seurantaparametri on kiintoaine. Korteojalla kiintoaine näyttää systemaattisesti nousevan kosteikon kohdalla. Selitykseksi on arvioitu systeemin ohittavaan ojaan purkautuva pohjavesi, joka tuottaa erittäin paljon rautasaostumaa. Katsottiin asiaa havainnollistava video. Rautapitoinen pohjavesi pyritään saamaan kosteikon piiriin. Kalamäessä puolestaan on hankala näytteenoton ongelma. Kiintoainetta laskeutuu erittäin paljon Kalamäen ja Kokko-haaran väliseen, noin kilometrin mittaiseen Saarisenojan uomaan. Tämän laskeuman suuruutta ei saada näytteenotossa näkymään. Vaikka tulovesinäyte otetaan pintavedestä, normaaleissa virtausoloissa kiintoaineen reduktio on silti merkittävä. Muut havainnot osoittavat erittäin suurta kiintoainekertymää uomissa ja vesienhoitorakenteissa.

Vaikuttavuuden arviointia vaikeuttavat erityiset vesiolosuhteet. Kesän 2015 tulovesivolyyymi oli tavanomaiseen nähden noin nelinkertainen. Myös kuluneen kesä tulovesivolyyymi vastasi heinäkuun alkupuolelta lähtien edellisen kesän volyyymia. Vesienhoitorakenteiden vaikuttavuutta ei ole vielä kertaakaan voitu arvioida ns. normaaleissa vesiolosuhteissa.

Kuluneena kesänä Jäälänjärvestä ei todettu sinilevää. Edellisen kerran Jäälänjärvi on ollut vapaa sinilevästä vuonna 2008. Limalevää esiintyi satunnaisesti. Sen aiheuttama uintihaitta on yleisesti koettu pienemmäksi kuin taannoin.

6. Kiintoaineongelma ja lietteenpoisto

Kiintoaineilmion massiivisuus on noussut esiin Jäälän vesienhoitotyössä. Yleisesti todettiin, että kiintoaineen vähentäminen tulovedestä on erittäin tärkeää paitsi Jäälänjärven veden laadun ja lietekertymän kannalta, myös siksi, että liete sisältää erittäin paljon fosforia. Yhdistyksen toteuttamat järjestelyt näyttävät ongelman ratkaisemisen kannalta riittämättömiltä.

Lietteen keskeinen ainesosa on rauta. Sen kulkeutumismekanismia maaperästä vesistöön ei tunneta, ja siksi yhdistys on peräänkuuluttanut asiasta tieteellistä tutkimusta. Tutkijat ovatkin alkaneet kiinnostua ilmiöstä.

Käytiin keskustelua pienimuotoisten mutta lukuisien hankkeiden toteuttamisesta eri puolella valuma-aluetta, jotta ilmiöön voisi puuttua mahdollisimman lähellä syntypaikkaa. Ongelma on, että työhön pitäisi sitouttaa suuri joukko yksittäisiä maanomistajia. Tämä vaatisi laajaa koulutusta sekä lisäksi erityisiä insentiivejä. Näitä pohditaan VYYHTI-hankkeessa.

Ongelmasta päästäisiin todennäköisesti vain sillä, että pohjaveden pinnat palautettaisiin luonnonmukaiselle tasolle koko valuma-alueella. Tätä ei kuitenkaan voida pitää realistisena tavoitteena. Ehdotettiin selvitettäväksi, löytyisikö valuma-alueelta luontevia kohteita pienimuotoisille hankkeille. Esim. ylisyviä ojia voitaisiin padottaa mm. putkipadoilla ja pohjakynnyksillä. Selvitetään Metsäkeskuksen mahdollisuudet ko. kartoitukseen. Mm. laserkeilausaineisto ja VYYHTI-hankeessa kehitettävät työkalut avaavat uusia mahdollisuuksia.

7. Viestintä

Todettiin viestinnälliset aktiviteetit edellisen kokouksen jälkeen:

- Vesienhoidon käsikirja painettu
- Valtakunnalliset vesistökuunnostuspäivät Lappeenrannassa; käsikirjan luovutus ympäristöministerille sekä esittelypiste
- VYYHTI-seminaari; multivision esitys ja puheenjohtajuus
- Rantapohja viisi juttua
- Kalevan sääkuva Kalamäen kosteikosta
- Metsä-Sanomat yksi juttu
- Vesistökuunnostusverkoston uutiskirje yksi juttu
- Vierailut 3
- Jäälinsoudut; esittelypiste ja osallistuminen soutuun
- JCR-kyläjuhla, esittelypiste
- Pysyvä esittelypiste K-Supermarket Jääli
- Jääliläisten venetsialaiset; yhdistyksen 5-vuotistahtuma

Vesienhoidon käsikirja luovutettiin Arto Lehdolle ja Teemu Ulville.

8. Vierailijapuheenvuoro: VYYHTI-jatkohanke. Omaehtoinen vesistökuunnostus, verkostot ja tukiorganisaatio

VYYHTI-hankkeen vetäjä Riina Rahkila ProAgriasta esitteli lyhyesti hankkeen. Keskeinen tarkoitus on paikallisten kuunnostajien tukeminen. Hankkeen päätavoite onkin rakentaa Pohjois-Pohjanmaalle aktiivinen vesistökuunnostajien verkosto. Verkoston keskiössä toimisi koordinaattori. Tärkeä asema olisi kuunnostusyhdyskunnilla. Lisäksi hankkeessa kehitetään kuunnostusta helpottavia työkaluja ja laaditaan suunnitelmia joillekin pilotti-kohteille. Esittelydiat ovat liitteenä.

Teemaan liittyvää keskustelua käytiin osaksi jo kohdan 6 yhteydessä.

9. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

10. kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.20

Neljä kokouksen osanottajaa tutustui kohteisiin maastossa puheenjohtajan johdolla.

Vakuudeksi

Birger Ylisaukko-oja
puheenjohtaja

LIITTEET

1. 16.9.2015 pidetyn kokouksen muistio
2. VYYHTI II –hanke 2016 – 2018. Riina Rahkila/ProAgria

Jakelu:

Osanottajat	
Hannu Salmi	Oulun Seudun ympäristötoimi
Kyllikki Maaranto	Metsäkeskus
Esko Pyky	Kiimingin jakokunta
Martti Väänänen	Kiimingin kalastuskunta
Pertti Vuolteenaho	Kellon kyläyhdistys
Mikko Ukkola	Oulun kaupunki
Kari Tiri	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys

Tiedoksi:

Kati Häkkinä	Suomen ympäristökeskus
Leo Karjalainen	Kiimingin jakokunta
Anne Laine	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Jukka Pekkanen	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys
Ismo Uuskoski	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys
Juha Lumila	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys
Raimo Untola	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys
Hannu Tukki	Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys